

VILA KADER

(Willa Cather; 1873—1947)

Gimė Vinčesteryje (Virdžinija); eidama aštuntus metus buvo išvežta į ūki Nebraskoje. Ten ji gyveno daugiausia atviram ore ir mokėsi namie arba pas kalmynus, nes arti nebuvo mokyklos. Tėvams persikėlus į miestą, ji įstojo į vidurinę mokyklą, o ją baigusi — į Nebraskos universitetą. Labiausiai mėgo skaityti lotynų ir anglų klasikus, ir tai vėliau salygojo jos romanų bei novelių harmoningumą, jausmų tyrumą.

Ligi 1912 m. ji dirbo žurnalistė ir mokytoja, o paskutį ištaigingai gyveno iš savo raštų. 1929-aisiais prūmė katalikų tikėjimą. 1938-aisiais ji buvo išrinkta JAV meno ir literatūros akademijos nare.

Geriausias jos romanas — „Mirtis ateina arkivyskupo“, kuriamo valzduoja dvasinį katalikų bažnyčios apaštalavimą Naujojoje Meksikoje. Kitas labai populiarus romanas — „Mano Antonija“. Jame spalvingai aprašomas naujakurių gyvenimas Nebraskoje.

Josios novelė „Pauliaus atvejis“ iš esmės yra romanas. Tai tikras šedevras, prieštaraujančias teiginiai, kad novelė negaliinti spręsti rimtų ir komplikuotų problemų.

Kūryboje ji remėsi psichologiniu realizmu. Nors jos romanai nepasiekė H. Džeimso (kurio pavyzdžiu sekė) formos tobulumo, vis dėlto jai ne kartą pavyko labai subtiliai atskleisti sudėtingas sąžinės būsenas. Ji pakélé slapojo gyvenimo „šulinį“ uždangą ir iš vėdaus juos apšvietė jai vienai būdingu menu.

Pauliaus atvejis

Buvo popietė, kai Paulius turėjo Pittsburgho aukštesniosios mokyklos taryboje pasiteisinti dėl savo blogo elgesio. Prieš savaitę jam uždraudė lankyti pamokas, ir jo tėvas, pakviestas į direktoriaus raštine, labai stebėjosi sūnaus elgesiu. Paulius ižengė į tarybos kambarį malonai nusiteikęs, besišypsas. Jis buvo išaugęs savo rūbus, o jo prasegtø palto palša, aksominé apikaklę buvo nusitrynuusi ir padėvėta; bet, nepaisant viso to, kažkas puošeiviško sklidio nuo jo; į jo juoda, skoningai parištą kaklaraištį buvo įsegta sagutė su opalo akmenseliu, o į švarko atlapą įkištasis raudonas gvazdikėlis. Dėl

pastarosios puošmenos — taryba jautė, kad ji netiko atgalių laujančiam vyrukui, nubaustam suspendavimu.

Paulius buvo augalotas ne pagal savo metus, labai lilesas, aukštasis, netaisyklingais pečiais ir siaura krūtine. Jo akys šiek tiek isteriškai žibėjo, jis sąmoningai ir teatrališkai jomis žaidė, o tai ypač piktino jaunus vyrukus. Jo akių vyzdžiai buvo nepaprastai dideli, tarsi jis būtų vartojojęs beladoną, nors šiaip jo akys atrodė tyros, priešingai negu ši valstę varotojančių asmenų.

Direktoriaus paklaustas, kokiui tikslu jis čia atvyko, Paulius gana mandagiai pareiškė, kad norės grįžti į mokyklą. Tai buvo melas, bet Paulius jau buvo įprates meluoti; jis manė, kad tai neišvengiama, norint sušvelninti konfliktus. Jo mokytojai buvo paprašyti pareikšti jam skundus; jie tai darė su neapykanta ir nedraugiškumu, juk įsivaizdavo, kad tai — nepaprastas atvejis. Jis buvo kaltinamas drausmės stoka ir akiplėšiškumu, bet kiekvienas iš jo mokytojų jautė, kad negali žodžiais išreikšti tos tikrosios įkyréjimo priežasties, glūdėjusios isteriškai iššaukiančiame vaikino elgesyje; paniekoje — visi tai žinojo,— kurią jis jiems rodė, ir visai nesistengė to slėpti. Kartą, jam lentoje rašant vieno paragrafo santrauka, prie jo priėjo anglų kalbos mokytoja ir mėgino rašyti, vedžiodama su jo ranka. Virpėdamas Paulius atšoko į šalį ir šiurkščiai paslėpė savo rankas už nugaros. Nustebusi moteris nebūtų labiau įsiželdusi ir nejaukiau pasijutusi, jeigu jis būtų ją primušęs. Iželidimas buvo toks netyčinis ir toks asmeniškas, kad buvo neatleistinas. Šitaip ar kitaip jis privertė visus savo mokytojus, vyrus ir moteris, juo fiziškai bjaurėtis. Vienoje klasėje jis sėdėdavo ranka prisidengęs akis, kitoje — per deklamavimą — jis visados žiūrėdavo pro langą; dar kitoje jis nuolatos pašiepiamai komentuodavo pamoką.

Jo mokytojai tą popietę jautė, kad Pauliaus vidinių nusiteikimų simbolizavo jo gūžčiojimas pečiais bei raudonas, arogantiškas gvazdikėlis, ir jie, anglų kalbos mokytojos vadovaujami, puolė jį be jokio gallesčio. Jis stovėjo šypsodamas ir pro jo pabalusias, prašieptas lūpas kyšojo balti dantys. (Iš pos tolydžiai judėjo, be to, jis buvo prates kilnoti antakius labiausiai paniekindamas ir erzindamas.) Vyresni už Paulių vaikinai panašaus išbandymo metu būtų greitai supliuškę ir pradėję lieti ašaras, o jis per visą tą laiką nė karto nepaliovę šypsotis, ir vienintelis nesmagumo ženklas buvo nervinės jo pirštų, žaidusiu su apsiausto sagomis, drebėjimas ir protarpiniai — kitos rankos, īnikiusios skrybėlę, trukčiojimas. Paulius visą laiką kypsojosi, visą laiką dairėsi į šalis, tarsi jausda-

mas, kad susirinkę žmonės gali ji stebeti ir ką nors atrasti. Si sąmoninga, didžiausio vaikiško linksmumo išraiška paprastai būdavo vertinama kaip jžuli ar ironiška.

Tardymo metu viena mokytoja pakartojo vaikinuko akiplėšiską pastabą, ir direktorius ji paklausė, ar mandagu taip kalbėti su moterimi. Paulius lengvai gūžtelėjo pečiais ir truktelėjo antakius.

— Aš nežinau,— atsakė.— Aš neketinau būti mandagus ar nenandagus. Aš manau, kad tai — įprotis kalbėti, į nieką neatsižvelgiant.

Direktorius ji paklausė, ar jis nemanė, kad geriau nusikratyt šio įpročio. Paulius nusivaipė ir atsakė, kad jam pri- tariąs. Kai buvo pasakyta, kad galėtų eiti, jis mandagiai nusi- lenkė ir išėjo. Jo nusilenkimas buvo tarsi skandalingojo rau- dono gvazdikėlio priedas.

Jo mokytojai liko nusiminę, ir piešimo mokytojas pat- virtino visų nuomonę, pareikšdamas, kad vaikinas kažką tu- rės, ko kiti nesuprantą. Jis pridėjo: „Aš netikiu, kad toji jo rodoma šypsena būtų vien tik ižulumo padarinys; tas šypsnys turi kažką kankinančio. Pirmiausia šis vyrukas nestiprus. Kaž- kuo jis yra netikras“.

Piešimo mokytojas anksčiau pastebėjo, kad kiti, vertin- dami Paulių, matė tik jo baltus dantis ir itin gyvas akis. Vie- ną karštą vidurdienį vaikinas užsnūdo ant savo piešimo len- tos, ir mokytojas su nuostaba pamatė, koks išblyškės, aptrauk- tas melsvomis gyslelėmis, ištisės ir raukšlėtas aplink akis jo veidas, kaip senio; jo lūpos judėjo netgi tuomet, kai jis mie- gojo.

Mokytojai išėjo iš mokyklos nepatenkinti ir liūdni, pa- žeminti, kad buvo tokie kerštingi vaikui ir kad savo jausmus išreiškė tokiais aštriais žodžiais, mat kiekvienas iš jų prisimi- né matės nelaimingą gatvės katę, apsuptą persekiotojų būrio.

Tuo metu Paulius traukė pakalne, švilpaudamas „Faus- to“ kareivių choro melodiją, protarpais atsisukdamas piktai pažiūrėti, ar kuris nors iš jo mokytojų nemato jo tokio links- mo. Kadangi jau buvo vėlyva popietė, o Paulius turėjo darbo kaip žiūrovų vedžiotojas Karnegio Hole, jis nutarė negržti namo vakarienės.

Kai jis atsidūrė prie koncertų salės, durys dar nebuvo atidarytos. Lauke buvo šalta, ir jis pasiryžo užlipti į paveikslų galeriją, tokiu metu visados tuščią. Ten buvo keletas linksmų Rafaelio etiudų: Paryžiaus gatvės ir vlenas ar du žydrai vais- kūs Venecijos vaizdeliai, kurie visados ji linksmai nuteikdavo. Jis buvo labai patenkintas, neradęs galerijoje nieko, išskyrus

seną sargą, sėdintį kertėje su laikraščiu ant kelių, su viena juodu raiščiu aprišta akimi, o kita užmerkta. Paulius pasijuto vienos šeimininkas ir drąsiai vaikščiojo skersai ir išilgai, tyliai švilpaudamas. Po tam tikro laiko jis atsisėdo po mėlynų Ričio paveikslu ir paskendo savo mintyse. Kai jis pažvelgė į laikrodį, jau buvo septynios. Jis pašoko ir bėgte émė leistis laiptais, išsviepdamas Augustui Cezariui, žiūrinčiam iš muzikų loje, ir pagrasindamas Miloso Venerai, kuomet bėgo pro ją.

Kai Paulius ižengė į vedžiotojų patalpą, ten jau buvo koks pustuzinis jaunų vaikinų, ir jis susijaudinės apsivilko savo uniformą. Tai buvo, kaip reta, jam beveik tinkantys drabužiai, ir Paulius juos vertino kaip visiškai pakenčiamus, nors žinojo, kad tiesus ir pritaikytas švarkas pabrėžę jo siaurą krūtinę, o tuo atžvilgiu jis buvo labai jautrus. Jis visad labai susijaudindavo, kai rengdavosi, visas virpédavo, girdėdamas styginių instrumentų derinimą ir ragų pirmųjų garsų skambėjimą repeticijų patalpoje; bet tą vakarą jis atrodė kaip nesavas; jis erzino ir vargino kitus vaikinus, ligi jie pagaliau pasakė, kad jis esas pamisėlis, pargriové ji ant grindų ir susėdo ant jo.

Po tokio sutramdymo šiek tiek apsiraminės, Paulius išveržė į pirmąsias eiles, norëdamas susodinti anksčiausiai atėjusius žiūrovus. Jis buvo pavyzdingas vedžiotojas. Malonus ir besišypsas jis béginėjo aukštyn ir žemyn salės takais. Niekas jam nebuvo per sunku; jis vykdydavo išakymus ir nešiodavo programas, tarsi tai jam būtų didžiausias gyvenimo malonumas, ir visi jo sektorius žiūrovai vertino jį kaip puikų vaikiną, manė, kad jis juos prisimena ir garbina. Salei pamažu pilnėjant, jis darési vis gyvesnis ir judresnis, jo lūpos ir skruostai paraudo. Tarsi tai būtų didelis priėmimas, kurio šeimininkas — Paulius. Kaip tik tuo metu, kai orkestrantai garmėjo susėsti į savo vietas, atėjo jo anglų kalbos mokytoja su dviejų vietų, kurią vienas žymus pramoninkas buvo išnuomojęs sezonui, bilietais. Ji šiek tiek sumišo, ištiesdama Pauliui bilietus, ir parodė išdidumą, kurį tuo pat pakeitė apsijuokimo jausmas. Paulius skimirkai susijaudino ir pajuto norą išmesti ją lauk. Ką ji veikia tarp šiu puošnių žmonių ir linksmų spalvų? Jis ją apžiūrėjo nuo galvos iki kojų ir nusprendė, kad ji netinkamai apsirengusi ir pamisusi, galédama sėdēti partreyje su tokiu apdaru. Be abejo, šiltie bilietai jai buvo atsiusti iš labdaros, mastė jis, rodydamas jai kédę, ir ji turėjo lygiat tokią pat teisę būti čia, kaip ir jis.

Prasidėjus simfonijai, Paulius susmuko už vieno iš fotelių ir, giliai, su palengvėjimu atsidusęs, paskendo savo min-

panašiai kaip jam buvo atsitikę prie Ričio. Pati simfonijai Paului nereiškė nieko ypatingo, bet pirmas instrumentu atsidusimas atpalaidavo kažkokią džiaugsmingą jo dvasios būseną, kažką, kas jo viduje kovojo, kaip genijus arabų žvejų surastame butelyje. Staiga jis pajuto gyvenimo skonį, šviesos šokinėjo prieš akis ir koncertų salė žéréjo neįsivaizduojamai puikiai. Kai soprano dainuojanti solistė pasirodė scenoje, Paulius užmiršo netgi memalonumą, patirtą dėl anglų kalbos mokytojos buvimo netoliene, ir pajuto ypatingą svalgulį, kurį visados jam sukeldavo panašūs personažai. Solistė buvo visados jam ne pirmos jaunystės ir daugelio vaikų motina, bet kietė, jau ne pirmos jaunystės ir daugelio vaikų motina, bet ji vilkėjo šilkine suknele, o galvą buvo pasipuošusi diadema, ir nuo jos skrido pašėlės išvaizdos tobulumas bei pasaulietiškas blizgesys, kurie visados apakindavo Paulių ir neleisdavo pastebeti galimų ydų.

Po koncertų Paulius dažnai būdavo susierzinęs ir nelaiminges, ligi neužmigdavo, o ši vakarą jautėsi dar neramesnis nei bet kada anksčiau. Jis jautė, kad negali nusileisti į apačią, negali išsivaduoti iš to malonaus susijaudinimo, kuris vienintelis tegalėjo vadintis gyvenimu. Jis išėjo prieš koncerto baigą ir, greitai persirengęs tam skirtoje patalpoje, išsprūdo prie šoninių durų, kur stovėjo dainininkės karieta. Paskui jis émė paskubomis žingsniuoti gatve pirmyn ir atgal, laukdamas išeinančios solistės.

Truputį toliau neaiškiai matėsi didelis, banalus milžiniško ir keturkampio „Šelio“ fasadas; smulkiai lyjant, jo dvylirkos aukštų langai žéréjo kaip kartoninio namelio, apšviesto po Kalėdų eglute, stiklai. Visi bent kiek garsesni į miestą atvykę aktoriai ar dainininkai tame apsistodavo, ir kai kurie didieji vietiniai pramonininkai ten gyvendavo žiemos metu. Paulius dažnai slankiodavo apie viešbutį, žvalgydamasis į išeinančius ir išeinančius žmones, trokšdamas ten prasmuktį ir visam laikui pamiršti liūdnus rūpesčius bei mokytojus.

Pagaliau pasirodė dainininkė, lydima orkestro dirigento, kuris jai pagelbėjo išlipti į karietą ir uždarė duris su nuoširdžiu auf wiedersehen, ir Paulius émė svarstyti, ar tik ji nebuvovo jo sena mylimoji. Paulius sekė paskui karietą tokiu greitu žingsniu, kad buvo visai netoli jėjimo, kai dainininkė išlipo iš karietas ir dingo už stiklinių besiskančių durų, pastumėtu negro su juodu apsiaustu ir standžia skrybėle. Kai tik prasiverė durys, Paului pasirodė, kad ir jis ieis. Jis išivalzdavo, kad seka ja, lipančią laiptais, šiltame šviesiame pastate, egzotiškame atogražų pasaulyje, kur viskas skendėjo šviesoje ir gerovėje. Jis svajojo apie paslaptingus patiekalus, nešamus į

valgomąjį salę, apie žalius butelius kibiriukuose su jedu, tokiu vakarieniu vaizdus jis buvo matęs „Sunday“ prieduose. Ūmus vėjo šuoras šliūkšteliu ant jo lietų taip staigiai ir stipriai, kad Paulius buvo priverstas prisiminti tebestovis lauke, karietomis rezervuotos alėjos žvyro purve, su savo vandenj praleidžiančiais batais ir siauru, permirkusiu apsiaustu, prilipusiu prie nugaros. Koncertų salės fasado šviesos jau buvo užgesintos, ir lietus čiurkšlėmis krito tarp jo ir oranžinių langų atšvaitų viršuje. Ten buvo tai, ko jis norėjo — apčiuopiamas ir pasakiškas pasaulis kaip kalėdinė pantonima. Lietui plakant veidą, Paulius mąstė, ar jam skirta visados drebėti nakties tamsoje ir žiūrėti į išorinius daiktus.

Jis apsisuko ir nenoromis žengė alėja. Šiaip ar taip, turėti grįžti namo; jo tėvas su naktiniais marškiniais laiptų viršuje, aiškinimai, kurie nieko nepaaiškina, improvizuoti prasmanymai, kurie nuolat jį suklupdo, jo kambarys virš laiptų, su baisiais, geltonais sienų tapetais, girgždąs stalas, dėžė apikaklėms, aptraukta taukuotu aksomu, ir virš medinės, dažytos lovos — Jurgio Vašingtono ir Jono Kalvino paveikslai, taip pat įremintas šūkis „Ganyk savo avis“, iš raudonos vilnos numegztas jo motinos, kurios Paulius neprisiminė.

Po pusvalandžio Paulius išlipo iš Niglio aveniu tramvajaus ir lėtai nužingsniaavo viena iš šoninių centrinės susisiekimo arterijos gatvių. Tai buvo garbinga gatvė, kurioje visi namai buvo labai panašūs, ir kur turtini gizmonės sukurė ir išaugino gausias šeimas. Visi jų vaikai lankė sekmandieninę mokyklą, išmokdavo mažąjį katekizmą ir domėjos aritmetika. Visi vaikai buvo labai panašūs į savo namus ir atspindėjo nuobodulį, kurį jausdami jie gyveno. Paulius niekados nekopė Kordelijos gatve nevirpēdamas iš pasišlykštėjimo. Jo namai buvo šalia Kamberlendo pastoriaus namų. Ši vakara jis prie jų artėjo tramdydamas bejėgišką pralaimėjimo jausmą, tą beviltišką pojūtį, kad visą laiką bus susijęs su šlykštyste ir vulgarumu, kuriuos jis nuolat patirdavo grįžęs namo. Tą akimirką, kai pasuko į Kordelijos gatvę, jis pajuto, kad vandens lašai liovėsi kristi ant jo galvos. Po kiekvienos tokios gyvenimo orgijos jis patirdavo fizini negalavimą, kaip po ūžavimo. Jis bjaurejosi padoria lova, paprastu maistu, prisiskunkusiais virtuvės kvapo namais; šiurpulingai piktinosi neskonių kasdieniniu gyvenimu; liguistai norėjo raminančiu dalyku, švelnij šviesų ir šviežių gėlių.

Kuo arčiau jis buvo prie namų, tuo labiau jautėsi viškai liečiai svetimas; jo bjaurus miegamasis, šalta maudynė su pajnudosiais cinko vomzdžiais, su įskilusių veidrodžiu ir

varvanciais kraanais; jo tévas laiptų viršuje, su plaukuotom kojom, išsikišusiom iš po naktinių marškinų, ir apautom kliminėmis šlepetėmis. Paulius vėlavo labiau nei paprastai, o tai tikriausiai sukels klausimų bei priekalštų. Paulius stabtelejo ties durimis. Jis jautė, kad ši vakarą negali kreiptis į savo tėvą, negali vartaliotis toje niekingoje lovoje. Jis verčiau neis namo. Jis pasakys tévui, kad pristigo pinigų tramvajui, o kadangi taip smarkiai lijo, jis su vienu vaikiniu nuéjo pas jį ir ten pernakvojo.

Tuo metu jis buvo peršlapęs ir sušales. Jis nuéjo prie užpakuolinių durų ir pamégino išlisti pro rūsio langą, jį rado atvira, atsargiai pakélė rėmą ir palei rūsio mūrą nuslydo ant aslos. Jis stovėjo, sulaikęs kyépavimą, išsigandęs sukelto triukšmo, bet viršuje buvo tylu ir nesigirdėjo jokio girdždesio. Jis rado dėžę nuo muilo, nutempė ją prie silpno šviesos ruoželio, besiskverbiančio pro krosnies duris, ir atsisédo. Jis balsai bijojo pelių, todėl nemégino užmigti, tik sédéjo, įtariai žiurēdamas į tamsą, ir vis nuogąstavo, kad galéjo pažadinti tévą. Panašioje situacijoje — po tokių išméginių, kurie pažairindavo liūdną dieną ir naktį monotoniją, kai jausmai būdavo atbukę — Paulius visados mastydavo ypač blaiviai. Tarkim, jo tévas išgirdo, kad jis lindo pro langą; tuomet tévas nusileis į rūsi su revolveriu rankoje, o jis laiku suriks, norédamas išgelbèti savo gyvybę, ir tévas pasibaisés, kad vos jo nenušové. Dar išivaizduokim, kad ateis diena, kai jo tévas prisimins šią naktį ir norés, kad Paulius nebūtų surikęs ir jo sustabdeš. Apie tai mastydamas Paulius išsédéjo ligi pat aušros.

Kitas — sekmadienio — rytas buvo gražus. Lapkričio šaličius švelnino bobų vasaros spinduliai. Iš ryto, kaip visuomet, Paulius turéjo eiti į bažnyčią ir į sekmadieninę mokyklą. Sekmadienio popietę, kai būdavo laisvo laiko, Kordelijos gatvės piliečiai paprastai susësdavo prie fasadinių durų ant laiptų ir šnekučiuodavosi su savo kalmynais arba širdingai klausinédavo pažystamus kitoje gatvės pusėje. Vyrai ramiai sédéjo ant juokingų, minkštų sedynių, padétų ant į šaligatvį vedančių laiptų, o moterys su sekmadienio korsetais tisojo supamiosiose kédése, pastatytose siauruose prieangiuose, ir apsimedavo, kad labai patogiai išitaisé. Vaikai žaidé gatvėje; jų buvo tiek daug, kad vieta panéšejo į vaikų darželio aikštę. Sédédamai ant laiptų — visi su ilgomis marškinų rankovémis ir atkištais pilvais, vyrai kalbėjosi apie kainas arba pasakojo anekdotus apie jvairių viršininkų bei ponų sumanumą. Retkarčiai jie nukreipdavo žvilgsnius į minią vaikų, kurie triuk-

mingai ginčijosi, ir meiliai klausydamiesi jų nervingų balsų, šypsodavosi, pastebėjė savo polinkius, kuriuos kartodavo jų vaikai, ir prisimindavo „geležies karalių“ legendas, iš gražintas pastabomis apie jų sūnų pažangą mokykloje, apie jų pažymius iš aritmetikos ir apie sumas, kurias jie sustaupė savo mažyčiuose bankuose. Ši paskutinė lapkričio sekmadienį Paulius visą popietę sédėjo ant žemės namų laiptelio, atidžiu žvilgsniu stebédamas gatvę, o jo seserys supamosiose kėdėse kalbėjosi su kaimyno pastoriaus dukterimis apie tai, kiek jos pasiuvo apatinį baltinių per savaitę, ir apie tai, kiek kas suvalgė vaflių per paskutinę parapijos vakarienę. Kai būdavo šilta, ir kai jų tėvas būdavo ypač gerai nusiteikęs, mergaitės padarydavo limonado, kurį pilstydavo iš raudono stiklinio ąsočio, papuošto mėlynos emalės neužmirštulėmis. Mergaitėms tai atrodė labai elegantiška, o kaimynai juokėsi iš įtartinos ąsočio spalvos.

Šiandien Pauliaus tėvas, sédėdamas ant viršutinio laiptelio, kalbėjosi su jaunu vyru, kuris kilnojo nuo vieno kelio ant kito savo neramu vaiką. Tą vyriškį Pauliui kasdien minėdavo kaip puikų pavyzdį, kuriuo jis turėjo sekti, kad pateisintų geriausias savo tėvo viltis. Tai buvo jaunas vyras raudonais žandais, su įspausta raudona burna ir užgesusiomis trumparegėmis akimis, todėl nešiojo storą stiklo akinijus su auksinėmis vielelėmis aplink ausis. Jis buvo didelės plieno liejklos magnato tarnautojas ir Kordelijos gatvėje buvo vertinamas kaip jaunas perspektyvus vyras. Pasakojama, kad prieš penketą metų — dabar jis turėjo tik dvidešimt šešerių metus — jis buvęs truputį „pakrikęs“, bet kad užgniaužtų savo apetitą ir išvengtų laiko bei energijos gaišimo lengvapėdiškiems poelgiams, jis paklausė savo viršininko patarimo, kurį šis dažnai kartodavo savo tarnautojams, ir, turėdamas dvidešimt vienerius metus, vedé pirmą merginą, kurią sugebėjo prikalbinti. Pastaroji tikėjosi tapti garbinga mokytoja, ir buvo daug vyresnė už jį. Ji taip pat nešiojo storus akinijus ir jam pagimdė keturis vaikus, tokius pat trumparegius, kaip ir ji pati.

Jaunasis vyras pasakojo, kad jo viršininkas, dabar plaukiojantis Viduržemio jūroje, gauna visą informaciją apie savo įmonę, ir paskirstė savo darbo valandas jachtoje taip, lyg sėdėtu name, todėl tiesiog „užverčia darbu dvi stenografistės“. Tėvas kalbėjo apie savo kompanijos projektą nutiesti elektrovežio kelią Kaire. Paulius sukando dantis; jis labai bijojo, kad jie nesugadintų tos srities anksčiau, nei jis ten buvyks. Tačiau jis mėgo klausytis tų legendų apie „geležies

karalius, kurios buvo pasakojamos ir vis kartojomos sekmdieniais bei šventadieniais; tų istorijų apie Venecijos rūmus, apie jachtas Viduržemio jūroje, apie pasakiškus lošimus Monte Karle, tai pavergdavo jo vaizduotę. Jis domėjos placiai išgarsėjusiais didžiujų krautuvų jaunaisiais patarnautojais, nors jam mažai terūpėjo tokia karjera.

Po pietų, padėjės sušluostyti lėkštės, Paulius nervindamas paprašė tėvą leisti nėmerti pas Jurgį, kuris jam truputį padėtį mokantis geometrijos, ir dar labiau jaudindamasis — pinigų tramvajui. Pastarąjį prašymą jis turėjo pakartoti, nes tėvas iš princiopo nemėgo klausyti, kai jis prašo pinigų, nesvarbu — daug ar mažai. Jis mėgino sužinoti, ar Paulius negalėtų nėmerti pas kurį nors arčiau gyvenantį draugą ir sakė, kad to dalyko nereikėjo atidėlioti ligi sekmadienio, bet davė jam dešimtinę. Jis nebuvo neturtingas, bet ambicingai siekė iškilti šiame pasaulyje. Jo vienintelis motyvas, dėl ko Pauliui leido dirbtį vedžiotoju, buvo toks: jo įsitikinimu, vaikinas pri-
valo ši bei tą užsidirbtį.

Nuolatinėje trupėje, valdinusioje viename iš centrinių miesto teatru, Paulius pažinojo pagrindinį aktorių, kuris ir pakvetė vaikiną, kada tik šis galės, dalyvauti sekmadienio vakaro repeticijose. Ilgiau kaip metus Paulius kiekvieną laisvą akimirką praleisdavo Čarlio Edvardso persirengimo kambaryste. Jis buvo išsikovojojęs savo vietą Edvardso palydoje ne vien todėl, kad jaunas aktorius, negalėjęs samdytis padėjėjo, dažnai ji kviesdavosi, bet ir todėl, kad ižvelgė — Paulius turi kažką, ką dvasininkai vadina „pašaukimu“.

Tik teatre ir Karnegio Hole Paulius iš tikrujų gyveno: visas kitas laikas buvo tik miegas ir užsimiršimas. Teatras buvo Pauliaus pasaka ir turėjo visą slaptos meilės žavesį. Kai tik vaikinukas įkvėpdavo dujų, dažų ir dulkių kvapą, kylanti iš užkulisių, jis pasijusdavo kaip į laisvę išleistas belaisvis, ir suvokdavo, kad galėtų padaryti ar pasakyti puikius, žavinčius dalykus. Kai tik nesuderintas orkestras pradėdavo „Martos“ uvertiūrą ar triukšmingai užgrodavo „Rigoletto“ serenadas, jis pamiršdavo visus kvailus, šlykščius dalykus, ir jo jausmai malonliai, bet švelniai išsiliepsnodavo.

Taip buvo gal todėl, kad Pauliaus pasaulyje natūralumas beveik visada turėdavo šlykštumo kaukę, ir jam atrodė, kad grožiu reikalingas tam tikras dirbtinis elementas. Jo kasdieninis gyvenimas buvo kupinas sekmadieninės mokyklos piknikų, skurdžių santaupų, išganingu patarimų, kaip pelnyti sekme, ir neišvengiamų virtuvės kvapų, todėl kitokių gyvenimų jis išivaizdavo tokį žavų, o elegantiškai vilkinčius vyrus

bei moteris — tokius patrauklius, ir todėl ji taip sujaudindavo tie žvaigzdėti, amžinai žydinčią obelų sodą scenos šviesoje.

Būtų sunku apsakyti, kaip šventai Paulius tikejo, kad jėjimas pas to teatro artistus — tikros romano durys. Niekas iš trupės narių niekados to neįtaré, o Čarlis Edvardsas mažiausiai už visus. Tai labai panėšéjo į senas, Londone pasakojamas istorijas apie pasakiškai turtingus žydus, kurie turéjo švelniai apšviestas požemines sales, papuoštas palmémis ir fontanais, kuriose gyveno prabangiai pasipuošusios moterys, niekada nemačiusios nuviliančios Londono dienų šviesos. Taigi, to padūmavusio miesto viduryje, įsimylėjės teatrą, Paulius turéjo slaptą šventovę, savo magišką kilimą ir amžinai saulės apšviestą žydrai baltą kampelį Viduržemio jūros pakrantėje.

Kai kurie Pauliaus mokytojai buvo įsitikinę, kad jo vaizduotė iškreipta dėl perdėtų prasimanymų, bet iš tikrujų jis labai mažai skaitė. Knygos, buvusios jų namuose, negaléjo sugundyti ar pagadinti jaunos sielos, o dėl romanų, kuriuos draugai jam patarė skaityti, tai ji daug labiau viliojo muzika, nesvarbu kokia muzika — pradedant orkestru ir baigiant ryta. Jam reikėjo tik kibirkštis, to neapsakomo virpėjimo, kuris jo vaizduotę paversdavo jo jausmų valdove, ir tuomet jis pats galėdavo sukurti pakankamai daug vaizdų ir siužetų. Tiesa buvo tai, kad jis nesižavéjo teatru, bent ne taip, kaip apskritai tas žodis suprantamas. Jis nejautė jokio noro tapti aktoriumi, kaip nenorėjo būti ir muziku. Jis nejautė potraukio būti tuo ar kitu. Jis neturėjo kitokio troškimo, kaip tik atsidurti toje atmosferoje, skrajoti virš tų žydrų vilnių, leistis nešamam nuo bangos ant bangos, toli nuo visko.

Po vakaro, praleisto už kulisų, klasė Pauliui atrodė dar labiau atstumianti nei kada nors anksčiau, su nuogu parketu, plikomis sienomis, nuobodžiais vyrais, niekados nevilkėjusiais frako ir nenešiojusiais žibuočklės atlape; su moterimis ir jų blankiais drabužiais bei spiegiančiais balsais, kurios su apgailėtinu rimtumu svarsto, ar prielinksniai siejami su naudininku. Jis negaléjo pakęsti minties, kad kitti mokiniai bent vieną akimirką manytu, jog tuos žmones jis vertina rimtais; jis turėjo juos įtikinti, kad visa tai jis suvokia kaip nuvalkiotą dalyką ir kad jo buvimas klasėje — tai savotiškas pokštasis. Jis turėjo visos trupės aktorių nuotraukas su parašais ir jas rodė savo draugams, pasakodamas jiem neįtikinamiausias istorijas apie savo draugystę su tais aktoriais, apie pažintis su solistėmis, dainuojančiomis Karnegio Hole, apie vakarienes su jomis ir gėles, kurias jis joms siuntė. Kai šitos pasakos nebelekdavo patrauklumo ir jo klausytojų dėmesys pavargda-

vo, jis ataisvelkindavo su vaikinais, jiems prancūzdamas, kad jis išvyksta keliauti: jis „važiuodavo“ į Neapolį, Kaliforniją, Egiptą. Kitą pirmadienį jis smukdavo į savo vietą, žinodamas, kad jį stebi draugai, ir nervingai šypsodavosi: jo sesuo, neva, susirgusi ir jam reikėjė savo kelionę atidėti ligi pavasario.

Mokykloje Paului pradėjo sektis vis blogiau. Norėdama parodyti savo mokytojams, kaip jų nekentė ir kaip buvo vertinamas kitur, vieną ar du kartus jis pareiškė, kad neturis laiko teoremas mokytis, ir suraukęs antakius nervingai pasigirdavo, juos labai nustebindamas, atseit, jis padedas teatro trupės aktoriams, mat jie esą seni jo draugai.

Baigėsi tuo, kad direktorius kreipėsi į Pauliaus tėvą. Paulius buvo atšauktas iš mokyklos ir priverstas imtis darbo. Karnegio Holo vedėjui buvo patarta pasileškoti kito vedžio-tojo, teatro sargas paprašytas, kad jo nejleistų, ir Carlis Edvardsas apgailestaudamas pasižadėjo vaikino tėvui daugiau su juo nesimatyti.

Trupės dalyviai smagiai pasijuokė, kai viena kita Pauliaus istorija pasiekė jų ausis, ypač moterys: jos dirbo sunkiai, dauguma jų turėjo išmaitinti nerūpestingus vyrus ar brolius, ir jos juokėsi, ne be tam tikro kartėlio, kad vaikinui sužadino tokius karštus ir spalvingus prasimanyimus. Jos pritarė mokytojų tarybai ir jo tėvui, kad Paulius pasuko blogu keliu.

* * *

I rytus riedėjės traukinys skynėsi kelią per sausio pūgą: išaušo liūdnas ir pilkas rytas, kai garvežys sušvilpė už mylios nuo Niuarko. Paulius pašoko nuo sėdynės, kurioje tūnojo, nepatogiai snausdamas, ranka nuvalė užterštą langą ir pasižiūrėjo į lauką. Sniegas sūkuriais kilo virš baltų slėnių, storas jo sluoksnis jau dengė laukus ir patvorius, o šen bei ten iš po sniego kyšojo aukštos nuvytusios žolės ir visiškai juodi išdžiūvusių piktžolių stiebai. Išsimėčiusiuose namuose mirgėjo šviesos, ir šalikelėje būrys darbininkų mojavo žibintais.

Paulius labai mažai temiegojo, jautėsi nešvarus ir nepatenkintas. Jis visą naktį keliavo bendrame vagone, bijodamas, kad Pulmane jo nepastebėtų koks Pittsburgho biznierius, i ji įsižiūrėjės Denio ir Karsono raštinėje. Kai švilpuko garsas jį pažadino, jis greitai įkišo ranką į vidinę švarko kišenę ir apsidairė neryžtingai šypsodamasis. Mažieji nešvarūs italiūkščiai dar tebemiegojo, nevalyvos moterys pražlotomis burnomis kitoje vagono pusėje skendėjo užmarštyje, ir netgi verkšlenantieji kūdikliai, apibirę trupiniai, buvo tamūs. Paulius

vėl atsisėdo į savo vietą ir pamégino kaip tik galėjo numaišinti savo nerimą.

Atvykės į Džerslo stotį, jis paskubomis papusryčiavo labai blogai nusiteikės, ir atidžiai dairydamasis į visas puses. Pasiekės 23-osios gatvės stotelę, jis pasisamdė vežiką ir paprašė nuvežti ji į vyriškų drabužių krautuvę, kuri kaip tik tuo metu atsidarė. Jis ten išbuvo ilgiau kaip dvi valandas, stengdamasis labai apgalvotai ir rūpestingai apsiplirkti. Savo naują eilutę jis apsivilko prisimatavimų kambaryste ir parsinešė pas vežiką savo senus drabužius bei naujus marškinius. Paskui jis nuvyko į skrybélių ir batų parduotuves. Iš ten jis nuvažiavo pas Tifanį, kur išsirinko sidabru apvedžiotus šepečius ir smeigtuką kaklaraiščiui. Jis pasakė, kad negali laukti, kol sidabre bus užrašyti jo inicialai. Pagaliau jis sustojo prie lagaminų krautuvės Brodvėjaus gatvėje ir susikrovė savo pirkinius į įvairius lagaminus.

Jau buvo šiek tiek po pirmos valandos, kai jis atvyko į Valdorfą ir, atsiskaitės su vežiku, jéjo į viešbučio biurą. Jis pasakė, atvykės iš Vašingtono; jis paaiškino, kad jo motina ir tėvas dabar esą užsienyje ir kad jis atvykes laukti sugrižtančio jų laivo. Savo istoriją jis papasakojo įtikinamai ir neturėjo jokių keblumų, nes pasiūlė iš anksto apmokėti už kambarius: miegamajį, salę ir vonią.

Ne kartą, o gal šimtą kartų Paulius planavo savo atvykimą į Niujorką. Jis su Čarliu Edvardsu aptarė visas smulkmenas, ir ištisi jo užrašų knygelės puslapiai mirgėjo nuo Niujorko viešbučiu aprašymu, iškirptu iš sekmadieninių laikraščių.

Kai buvo nuvestas į jam paskirtą salonėli aštuntajame aukšte, iš pirmo žvilgsnio pamatė, kad viskas buvo taip, kaip jis įsivalzdavo, išskyrus vieną smulkmeną: jis paskambino tarnui ir pasiuntė jį atnešti gėlių. Kol tarnas sugrižo, jis nervingai perbėgo kambarį ir išsitrukės naujuosius savo baltinius su pasigérėjimu lytėjo juos pirštais. Kai buvo atneštos gėlės, jis skubiai jas pamerkė į vandenį, o paskui įsėdo į karštą maudyklę. Po valandėlės jis išėjo iš baltos maudyklės, žvilgėdamas savo šilkinius baltinius ir žaisdamas raudono apsiausto kultais. Smiegas taip žiūrėti sūkuriavo už stiklų, kad jis vos galėjo matyti kita gatvės pusę; bet viduje oras buvo maloniai šiltas ir kvapnus. Jis padėjo žibutes bei narcizus ant suoliuko šalla solos, giliati atsidusęs, išsitiesėjoje ir užsiklojo romeniška antklode. Jis buvo visiškai išsekės. Viskas taip staiga užgrinovo, jis patyrė tokia nervinę įtampa ir taip ilgai per pastarastas dviečiųmet keliutias valandas kelavo, kad norėjo apmą-

tyt, kaip visai tai įvyko. Vėjo užimo, šiltos oras ir šviežių gėlių kvapo užlūlinotas, jis panoro į gilią, apsnūdusį praeities prisiminimą.

Viskas buvo nuostabiai paprasta. Kai jam uždraudė lankyti teatre ir koncertų salėje, kai iš jo atėmė jo gyvenimo prasmę, viskas buvo praktiskai nulemta. Visą kita buvo tik progos reikalas. Vienintelis jį nustebinęs dalykas — tai jo paties drąsa, nes jis, kaip pats gana gerai suvokė, visą laiką kanino baimės, savotiško išgąscio ir nerimo jausmas, kuris pastaraisiais metais nuolat lydėdavo dėl jo paskleistų melagystėlių tinklo. Jis negalėjo prisiminti nė vienos akimirkos, kad nebūtų ko nors bijojes. Netgi kai buvo dar mažas berniukas, ši baimė nuolat kamuodavo jį. Visados būdavo vesus kampas, tamši vieta, į kurią jis nedrįsdavo žiūrėti, bet iš kur, atrodė, kažkas be paliovos jį sekė... o Paulius buvo padaręs dalykų, kurie, jis tai žinojo, nebuvo gražūs.

Bet dabar jis jautė keistą palengvėjimą, lyg pagaliau būtų metės tam kažkam, kampe tūnančiam, iššūkio pirštine.

Tuo tarpu buvo praėjusi tik viena diena nuo to laiko, kai jis dar urzgė pažabotas; bet vakar, po pietų, jis pasiuntė į banką, kaip visada, su Denio ir Karsono depozitu, tik ši kartą jam pasakė, kad banke paliktų buhalterinę knygą, mat reikėjo sudaryti balansą. Ten buvo daugiau kaip du tūkstančiai dolerių čekiais ir apie tūkstantis banknotais, kuriuos jis ramiausiai išidėjo į savo kišenę. Banke jis išrašė naują depozito blanką. Jo nervai buvo pakankamai stiprūs ir jis grįzo į raštinę, kur baigė savo darbą ir, nurodės labai rimtą priežastį, paprašė, kad ryt, šeštadienį, atleistų jį visai dienai. Jis žinojo, kad knyga iš banko nebus grąžinta anksčiau kaip pirmadienį ar antradienį, o jo tévas bus visą savaitę išvykės. Nuo tos akimirkos, kai susikišo banknotus į kišenę, ligi tos, kai ilipo į naktinį Niujorko traukinį, jis nė trupučio nedvejojo.

Viskas buvo nuostabiai paprasta; jis buvo čia, reikalas buvo atliktas; ir ši kartą niekas jo nepažadins, niekas nestovės laiptų viršuje. Jis žiūréjo į snaigų sūkuriavimą už langą, kol pagaliau užmigo.

Kai pabudo, jau buvo beveik ketvirta valanda po pietų. Vienu šuoliu jis atsikélé. Viena jo išsvajota diena jau prabėgo! Jis sugaišo apie valandą, rengdamasis, atidžiai stebėdamas veidrodyje beveik kiekvieną savo tualeto fazę. Viskas buvo nepaprastai tobula; tokios išvalzdos vyruku jis visados troško būti.

Nusileidęs žemyn, parsisamdė vežiką ir pasuko ⁵⁻³⁰ aveniu Parko link. Pūga murimo. Karietos ir sunkūs vežimai be triukšmo skubėjo žiemos sutemos; vaikinai, apsitulioję vilnoniais šalikais, atkasinėjo sniegą nuo durų; aveniu teatrai atrodė kaip gražios spalvingos dėmės baltoje gatvėje. Sen bei ten, kertėse, už apsnigtų vitrinų, žydėjo tikri gėlių sodai; žibuoklės, rožės, gvazdikai, lelijos,— šitas nepaprastas žydejimas pro sniegą buvo dar žavingesnis. Patsai Parkas buvo stebuklinga žiemos dekoracija.

Jam grįžtant, sutemos metas jau buvo pasibaigęs, ir gatvės atrodė kitaip. Sniegas krito daug smarkiau, šviesos veržesi iš viešbučių, kurie drąsiai kélé į aurą daugybę savo aukštų, mesdami iššūkių nirtulingiems Atlanto vėjams. Ilga, tamsi karietų srovė leidosi aveniu, šen bei ten ją kirto kitos karietų virtinės. Prie įėjimo į viešbutį stovėjo apie dvidešimt karietų ir vežikas turėjo laukti. Jauni vyrukai su livréjomis tekinių įeidavo ir išeidavo iš mažos pastogės, kabancios virš šaligatvio, žingsniais matuodami raudoną aksominį kilimą, patiestą nuo durų ligi gatvės. Aplinkui, miesto širdyje, girdėjosis dundėjimas, skubėjo, šurmuliavo tūkstančiai žmogiškų būtybių, taip pat karštai trokstantys malonumų, kaip ir jis, ir iš visų pusiu spindėte spindėjo turto visagalybę teigianti prabanga.

Vyrukas sukando dantis ir susigūžė, tampomas troškimų realizavimosi mėslungio. Visų dramų intriga, visų romanų tekstas, visų jausmų esmė sūkuriavo aplink jį, kaip snaigės. Jis degė tarsi malkų ryšulys audroje.

Kai Paulius leidosi pietauti, orkestro muzika skambėjo keltuve, sveikindama jį. Ižengės į perpildytą koridorių, jis sudribo į fotelį prie sienos, norėdamas atgauti kvapą. Šviesos, klegesys, kvapai, stebinantys spalvų deriniai — akimirką jam atrodė, kad negalės to pakelti. Bet tai truko tik vieną akimirką. Cia buvo jo pasaulis, bent taip jis įsivaizdavo. Lėtai koridoriais apėjo rašymo sales, rūkymo sales, priėmimo sales, lyg tyrinėdamas jo pastatyti ir jo vieno gyvenamų užburtų rūmų kambarius.

Pasiekės valgomąją salę, jis atsisėdo už stalo prie lango. Gėlės, balta staltiesė, įvairiaspalvės vyno taurės, puošnūs moterų tualetai, traukiamų kamščių prislopinti garsai, vilnijančių, orkestro grojama „Zydrojo Dunojaus“ melodija — visa tai džiaugsminga išvesa gaubė Pauliaus sapną. Kai prie visko prisidėjo rožinio atspalvio šampanas, šaltas, brangus, putojantis ir burbuliuojantis jo taurėje skystis, Paulius susimastė, ar yra pasaulyje sąziningų žmonių. Tik todėl visi žmonės kovojo, svarste jis. Tai buvo visa kovos esmė. Jis net abejojo

savo praėities tikrumu. Argi jis kada nors pažinojo vietą, vadinamą Kordelijos gatvę, vietą, kur darbininkai išvargusiais veidais lipo į rytinį tramvajų? Jie Paulini atrodė kaip paprasčiai mašinų sraigteliai, kaip liguisti žmonės, su vaikų plaukais visada aplipusiais švarkais, su virtuvės kvapais, įsisunkusiais į jų drabužius. Kordelijos gatvė! Ji priklausė kitam laikotarpiui ir buvo kitame pasaulyje! Argi ne taip jis visuomet gyveno, kaip dabar? Argi ne čia jis sėdėdavo kiekvieną vakarą jau taip seniai, kiek tik galėjo prisiminti, susimastęs, žiūrėdamas į tuos virpančius audinius ir létai sukdamas stiklo kojelę, kaip kad šią, tarp nykštio ir viduriniojo piršto? Jis iš tikrujų tuo tikėjo.

Jis nejautė jokio varžymosi ar vienatvės jausmo. Neturėjo jokio noro susitikti ar pažinti bent vieną iš ten buvusiu žmonių; jis tik norėjo juos stebeti ir spėlioti, matyti tą reginį. Jis tenkinosi antraeiliais dalykais. Vėliau, nuėjės į vakarinį spektaklį, jis juo labiau nesijautė vienišas savo ložėje Operos teatre. Jis visiškai išsivadavo iš savo nervingų įtarinėjimų, iš priverstinio agresyvumo ir išprovokuoto noro atrodyti kitokiam nei ji supantys žmonės. Dabar jis jautė, kad naujoji aplinka atskleidė ir priémė ji. Niekas neklasinėja purpurą vilkinčiuosius; jis norėjo pasyviai ji nešioti. Jam užteko tik žvilgtelėti į savo eilutę, kad nusiramintų, nes niekas čia negalėjo jo pažeminti.

Tą naktį jam buvo skaudu palikti savo gražuji saloniuką ir eiti miegoti. Jis ilgą laiką sėdėjo, žiūrėdamas pro langą į smarkaujančią pūgą... Prieš užmigdamas, jis paliko uždegtą šviesą miegamajame, iš dalies dėl savo buvusio bailumo, iš dalies tam, kad kartais naktį prabudęs jis nejaustų balsių abejonių, to baisaus įtarimo, kad geltoni sienų tapetai ar Vašingtonas su Kalvinu kabo virš jo lovos.

Sekmadienio ryta miestas buvo užverstas sniegu. Paulius vėlai papusryčiavo ir po pietų atsitiktinai susipažino su keistu vaikinu, Jeilio universiteto pirmo kurso studentu iš San Francisko, kuris jam pasakė, kad sekmadieniu atvykės į Niujorką „truputį paskrajoti“. Jaunas vyrukas pasisiūlė Pauliui parodyti naktinę miesto pusę, ir abu vaikinai po pietų kartu išėjo, o sugrįžo į viešbutį tik kitos dienos septintą valandą ryto. Jų bičiulystė prasidėjo malonia šampano šiluma, bet jų išsiskyrimas keltuve buvo ypač šaltas. Studentas atsi-
peikėjo, norėdamas nepavėluoti į traukinį, o Paulius nuėjo mlegoti. Jis pabudo antra valanda po pietų. Kankino trošku-
lys ir sukoj galva. Jis paskambino ir paprašė šalto vandens,
kavos ir Pittsburgho laikraščių.

Viešbučio vadovybei Paulius nuskélė jokių įtarimų. Jo naujai reikia pasakyti, kad jis rimtai nešiojo savo grobį ir nesistengė būti pastebėtas. Jo didžiausias godumas glūdėjo jo akyse bei ausyse, ir jo įnorėjimas nieko nepiktino. Jam didžiausias malonumas buvo rymoti savo salonėlyje pilkų žiemos sutemų metu; jis ramiai džiaugėsi savo gélémis, savo drabužiais, savo plačia sofa, savo cigarete ir savo galybe. Jis negalėjo prisiminti, kad būtų taip jautėsis ir būtų toks patenkinotas savimi. Vien tai, kad nereikia meluoti, meluoti kasdien, grąžino jam savigarbą. Jis niekad nemeluodavo dėl malonumo, netgi mokykloje, o vien tam, kad nebūtų ignoruojamas, kad būtų gerbiamas, kad būtų išskirtas iš kitų Kordelijos gatvės vaikų; ir jis jautėsi daug vyriškesnis, netgi daug doresnis dabar, kai jis galėjo, kaip sakydavo jo draugai aktoriai, „vaidinti vaidmenį“. Jis nejautė jokios sąžinės graužaties. Jo „auksinės“ dienos bėgo be šešelių, ir jis stengėsi, kiek tik galėjo, kad kiekviena iš jų būtų pati geriausia.

Aštuntąją atvykimo į Niujorką dieną jis sužinojo, kad visa byla buvo aprašyta Pitsburgo laikraščiuose su labai gausiomis smulkmenomis, kurios rodė, kad vietinės sensacingos naujienos buvo retos. Denio ir Karsono firma pranešé, kad jauno vyruko tėvas grąžino visą jo pavogtą sumą ir kad ji nesiruošia jo persekioti. Kamberlendo pastorius pareišké vilti, kad be motinos likęs vaikinas vėl sugrįšias į doros kelią; Pauliaus sekmadieninės mokyklos mokytoja pareišké, kad tam tikslui negailėsianti jokių pastangų. Pitsburgą buvo pasiekęs gandas, kad jaunas vaikinas buvęs pastebėtas viename iš Niujorko viešbučių ir kad tėvas išvykės jo ieškoti.

Paulius tuo metu buvo atėjęs persirengti prieš pietus. Jis sudribo į fotelį; kojos suglebo, ir jis rankomis susiémė galvą. Tai būtų blogiau už kalėjimą. Drungni Kordelijos gatvės upeliukščiai vėl ir amžinai pasiglemš jį. Pilkas nuobodus slėgs jį ilgus metus be jokios vilties ir pagalbos: sekmandieninė mokykla, jaunų vyrų sueiga, geltoni jo kambario tapetai, drėgnos mazgotės — visa tai jis prisiminė liguistai sudirges. Jis patyrė seną jausmą, tarsi orkestras staiga būtų sustojęs, tą triuškinantį pojūtį, kad viskas jau baigėsi. Jo veidas aprasojo prakaito lašeliais; jis atsistojo, apsidairė aplink su blankiu šypsniu, su tuo šypsniu, kai žinojo, jog yra stebimas, ir mirktelėjo savo atvaizdai veidrodyje. Vaikiškai tikėdamas stebuklu, kaip tikėdavo juo, kai eidavo į mokyklią nėmokęs pamokų. Paulius apsirengė ir šviliapaudamas išsiveržė į koridorį prie keltuvų.

jamos
sugebe
tenkin
butafon
galia.
pu kia
buvin
ar tai
jis ja
būgn
linkui
mēgin

jis m
i užs
nagu
lima
buvo
pasie
jā sa
buvo

galv
nusi
lé b
lis,
ir P
pam

gatv
vasa
juod
daba
vo
ko
atvy
gyv
ko;
sav
taip

letas
tai -
6*

Vos tik jis atsidūrė valgomojos salėje ir išgirdo gromados muzikos ritmą, jo siela nušvito, prisiminusi savo seną sugebėjimą šauktis dabarties, persikelti į dausas ir tuo pasitenkinti. Jis supusios šviesos ir žéréjimas, vienintelės sceninės butaforijos, vėl atgavo, bet jau paskutinį kartą, savo senają galą. Jis norėjo įteigti sau, kad yra drąsus ir baigs reikalą puikiai. Labiau nei bet kada jis abejojo Kordelijos gatvės buvimu ir pirmą sykį išgérė vyną be jokio susirūpinimo. Šiaip ar taip, argi jis nebuvo vienas iš tų laimingų būtybių? Argi jis jau nebuvo savimi ir naturėjo savo vietas? Jis pirštais būgnijo, nervingai akompanuodamas orkestrui, ir dairėsi aplinkui, įtikinėdamas save ir vis kartodamas, kad buvo verta mėginti.

Smuikų virpėjimo ir malonaus šaldo vyno užliūliotas, jis mąstė, kad galėjo ir išmintingiau pasielgti. Reikėjo įsesti į užsienin išplaukiantį garlaivį, ir dabar jis būtų toli nuo jų nagų. Bet anoji pasaulio pusė jam tuomet atrodė pernelyg tolima ir netikra. Jis nebūtų galėjęs tiek laukti; jo troškimas buvo per stiprus. Jeigu jam tektų iš naujo pasirinkti, ryt jis pasielgtų taip pat. Meiliu žvilgsniu jis apsidairė po valgomąją salę, kurią dabar gaubė lengva migla. Ak, iš tikruju, verta buvo mėginti!

Kitą rytą Paulių pažadino skausmingas tvinkčiojimas galvoje ir kojose. Jis gulėjo skersai lovos nenusirengęs ir nenusiavęs. Sąnariai ir rankos buvo sunkios kaip švinas, o gerklė bei liežuvis buvo išdžiūvę. Ji ištiko aiškiaregystės priepuolis, kuris prasidėdavo tik tuomet, kai būdavo fiziškai išsekęs ir pakrikusių nervų. Jis gulėjo nejudėdamas ir užsimerkęs pamažu nugrimzdo į tikrovės potvynį.

Jo tévas buvo Niujorke: „apsistojės bet kokiam skersgatvio viešbutyje“, — taré jis pats sau. Vienodų ankstesnių vasarų ant išorinių namo laiptų prisiminimas perliejo ji kaip juodo vandens čiurkšlė. Jam liko tik šimtas dolerių, ir jis buvo žinojo geriau, nei kada nors anksčiau, kad pinigai dabar žinojo geriau, nei kada nors anksčiau, kad pinigai buvo viskas, — mūras, kylantis tarp visko, ko jis nekentė, ir to, ko jis geidė. Atomazga artėja, jis mąstė apie ją nuo pirmosios atvykimo į Niujorką dienos, ir netgi buvo įsigijęs priemonę nutraukti. Ji buvo čia, ant jo naktinio stalių gyvybės siūlui nutrauktī. Ji buvo čia, ant jo pietų gržo į ko; jis buvo ją išsiémęs praeitą naktį, kai po pietų gržo į savo kambarį, bet blizgas metalas žeidė jo akis, ir, šiaip ar taip, jam nepatiko jos išvaizda.

Jis atsistojo ir su skausmingom pastangom paėjėjo keletą žingsnių, retkarčiais šleikštulio purtomas. Žinojo, kad tai — pernelyg senas, jau neišvengiamas smukimas: visas

taulis pavirs Kordelijos gatve. Tačiau jis nieko nebijojo, ējo visiškai ramus, gal todėl, kad pagaliau buvo pažvelges į juodąją kertę, ir tai, ką jis ten pamatė, buvo gana blogai, bet ne taip baisu, kaip jo ilgai trukusi baimė. Dabar jis viską aiškiai suvokė. Jautė, kad praėjo geriausios jo gyvenimo dienos, tokio gyvenimo, apie kokią visada svajojo, ir beveik pusvalandį žiūrėjo į revolverį. Nutarės, kad tai nėra gera priemonė, nusileido laiptais žemyn ir paprašė vežiką nuvežti ji į stotį.

Atvykės į Niuarką, Paulius išlipo iš traukinio, pasamdė kitą vežiką ir liepė jam važiuoti iš miesto pagal Pensilvanijos geležinkelį. Storas sniego sluoksnis dengė kelius ir laukus. Šen bei ten nuvytusi žolė ir sausi, itin juodi piktžolių stiebai kyšojo iš po sniego. Atsidūrės atviram lauke, Paulius paleido vežiką ir pradėjo klampoti palei geležinkelį, narpliodamas pakrikusių minčių rezginį. Atrodė, kad atmintyje, tarsi kino juostoje įstrigo viskas, ką jis buvo matęs ši rytą. Jis prisiminė smulkiausius abiejų vežikų bruožus, seną, bedantę moterį, iš kurios jis pirkо raudonas gėles savo atlapui, agentą, kuris įteikė jam bilietą ir kelionės draugus ant kelto. Nesugebėdama kovoti su gyvybiškai svarbiomis mintimis, kurios jį užgriuvo, jo dvasia gabiai atrinkinėjo ir grupavo tuos vaizdus. Jam tai buvo šlykštaus pasaulio dalis, skausmas, kuris plėšė jo galvą ir karčiai degino liežuvį. Žingsniuodamas jis pasilenkė ir paėmės saujelepę sniego įsidėjo į burną, bet ir sniegas jam atrodė karštas. Kai pasiekė mažą nuokalnę, kur keiliais krito griovą, kokias dvidešimt pėdų po juo, jis sustojo ir atsisėdo.

Jis pastebėjo, kad gvazdikal, prisegti prie jos apsiausto, pradėjo vysti nuo šalčio; visas jų raudonas žavesys jau praėjo. Jam atrodė, kad visas gėles, kurias jis buvo matęs Niujorko vitrinose tą pirmajį vakarą, turėjo ištikti toks pat likimas, net daug anksčiau už šitas. Jos žydėjo tik tą vieną puikią akimirką, nepabūgusios drąsiai pasityčioti. iš anapus vitrinos šėlusios žiemos. Atrodė, kad tas sukilimas prieš pamokslavimus, viešpataujančius pasaulyje, buvo pagaliau tik bėviliškas žaidimas. Paulius rūpestingai išémė vieną gėlele, iškasė mažą duobutę sniege ir ten ją isodino. Paskui jis truputi nūsnūdo, nes buvo nusilpęs ir nebejautė šalčio.

Pažadino artėjančio traukinio triukšmas, ir jis greit pašoko ant kojų, tik tuomet prisiminės savo pasiryžimą ir bijodamas, kad nebūtų per vėlu. Kalendamas dantimis, išsiepęs lūpas, su išgastingu šypsena jis žiūrėjo į artėjantį garvežį, nervindamasis dirstolejo kartą ar du į šalį, lyg jausdamas, kad

ji kažkas seka. Priartėjus tinkamai akimirkai, jis boko. Krisdamas suprato visą šio skubotumo beprotoybę, jam tapo neįgalestingai aišku, kad palieka galybę dalykų, kurių neįvykdė. Kaičio žaibas, ir taip ryškiai, kaip niekados, jo mintyse pradė. Kaičio mėlynas Adrijos jūros vanduo, geltonos Alžyro smiltys.

Pajuto smūgi i krūtinę — jo kūną greitai sviedė į orą, ir jis tėsė savo skrydį tolyn nejsivaizduojamai greitai, tuo tarpu jo galūnės švelniai atsiskyrė. Paskui, sutrikus paveikslų sudarymo mechanizmui, erzinantys regėjimai žybtelėjo tamsoje, ir Pealius krito į begalinę daiktų pabaigą.